САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУЬУН ХАЛЫАТА

ХАЛЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 68 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 62 (8471). 1999 СЫЛ. БЭС ЫЙЫН 17 КҮНЭ. ЧЭППИЭР. СЫАНАТА—1 солк. 10 харчы.

Улуус мунньаҕын XX-с сессията

УЛУУС 1999 СЫЛЛААҔЫ БЮДЖЕТА БИГЭРГЭННЭ

Улуус мунньаҕын уочаратыгар XX-с сессиятыгар 4 боппуруос көрүлүннэ. Сессияны улуус Мунньаҕын председателэ А. Р. Саргыдаев салайан ыытта.

Бастакынан, «Чурапчы улууһугар тыа хаһаайыстыбатын сирдэрин туһанымы баланнаныытын бигэргэтии туһунан» боппуруос киллэрилиннэ. Информацияны улуустааҕы сир комитетын председателэ М. И. Лоскин оногордо. Кини народнай депутаттар Чурапчы оройуонаатааҕы Советтарын 1992 сыллаахха ылыммыт сир реформатыгар балаһыанньаларын сорох пууннара биллиэхтэ камнэ сөп түбэспэттэриэн, эргэрбиттэриэн тыа хаһаайыстыбатын сирдэрин туһанымыга саата баланнаныыны ылынар наадатыгар тохтоон туран ити документаны пуунньаннан ырытан кэлиэхтэ. Саата баланнаныы 10 пуунньаах. Ыытыллыахтар уонна депутаттар бу биһиги улуусчут экономикатын сайдарыгар улахан суолталаах документаны дьүүллэһиэхтэрэ эбэх ыйытыылары биэрэн сөптөох быһаарыыларын ылыллар. Тыл эпчит депутат Н. Д. Поисеев коллективнай хаһаайыстыбалартан, баанынайдартан бирдиллэн арахсан барар дьон сир куһаҕанытыгар тиксэхтэриэ, онон ити коллективтэр чилиэннэрэ хаһаайыстыбаҕа иһиэхтэрэ баар эрдэхтэриэ бары олуу сирдээх буолаллара наадатын бэлиэтэппэт. Толосонов С. Н. Ногольцын сорох бастакы барбыт баанынайдар үчүгэй сирдэри ылбыт эрдэхтэрилэр кодьүүстэхтик туһамматтарын, бородууксуйаны аҥыйаҕы онороллорун, сүөһүнү-сылгыны эбэҥи ситэ сатаабаттарын, итинник хонтуруоллуур наадатын ыйда, сири кытта үлэни нэһилиэктэргэ баанныктар сүрүннүөхтэхтэрин тоноҕоолоох бэлиэтэппэт. Депутат Саргыдаев А. Р. аҥыйах олуу сирдээх чаанынай хаһаайыстыба онорор бородууксуйата баанынайдардааҕар, коллективнай хаһаайыстыбалардааҕар эбэҥин саматын туран иннигэр сири кодьүүстэхтик туһанымны хонтуруоллааһынтан сүрүн болҕомтону уурарга этте.

«Нэһилиэктэр быысаһар кыраныыссаларын бигэргэтии туһунан» боппуруоска информацияны улуустааҕы сир комитетын председателэ М. И. Лоскин оногордо. Бигэргэтиигэ Мугудай, Алаҕар, Болтого, Хатылы, Соловьев, Чакыр, Хадаар, Одьулуун, Хоптоҕо, Сылан, Кытаанах, Болугур нэһилиэктэрин кыраныыссалара киирдэ. Даниаалаччыт бу боппуруоһу бэлэмнэһиигэ улуус уонна нэһилиэктэр комиссиялара эпиэтиэстээхтик сыһыаннаһан үчүгэйдик үлэлэспиттэрин бэлиэтиэ, Кыраныыссалары чуолкайдаһыта быстах боппуруостартан уратыы ханнык даҕаны мөкүөр тахсыбатах. Бу сессияҕа киллэриллибит нэһилиэктэртэн Мугудай уонна Алаҕар нэһилиэктэрин икки ардыларыгар быысаһыыта кыраныысса описаниетыгар киирбит. Мэнэлээх Тамаҥа диэн сир ханан арааллыларыгар мөкүөр буолбута быһаарылынна. Икки нэһилиэк сөбүлэһэр комиссиялара быһаарбатахтарынан боппуруос улуустааҕы комиссия көрүүтүгэр киирбит. Кыраныыссалары быһаарыыга 1971 сыллаахха сельскэй советтар икки ардыларыгар илии баттаһыллыбыт описание быһыытынан оноһуллуна. Бу боппуруоска тыл эпчиттэр бары ити баланнаныы сөптөөҕүн бэлиэтэппэтилэр.

Үсүһүнэн, «Улуус 1998 сыллаах бюджетын туолуутун уонна 1999 сыллаах бюджеты бигэргэтии туһунан» боппуруос киллэрилиннэ. Бу сүрүн боппуруоска дакылааты улуустааҕы үп управлениетын начальника М. М. Оконенников оногордо. Кини 1998 сыллаах бюджет туолуутун, 1999 сыллаах бюджет сыныныгарын биирдии ыстатыйаларынан быһаран кэпсээтэ. Сессия ыытыллыахтара кинилэн эбэх боппуруостары биэроннэр эпиэтэрэ ыллылар. 1999 сыллаах бюджет хонтуруолуннай сыныныгарын барыы нэһилиэктэр салаталарын, туспаах ведомстволар, тэриллэр салайааччыларынан ҥорогиллэн, көмүскэнэн, бигэргэтии иннинэ ырытыллан туралларын, онон итиннэ өйдөөбөт буолуу, мөкүөр, туруорсуу тахсыбата. Резервнай фонданы туһанымы туһунан депутат А. М. Слепцов оногорбут информацияҕа истиллэн бигэргэтиннэ, 1999 сыллаахха ити фонданы туһанымы баланнаныыта бигэргэннэ.

Боппуруоһу дьүүллэһиигэ бастакынан тыл эпчит улуус үөрэхха управлениетын начальника М. А. Никифоров материальнай ороскуоттарга былырыыгыттан элбэх үп көрүллүбүтүн таба туһанар наадатыгар тохтоото. Бу үбү ылыыны хонтуруоллаһыы механизмын чуолкайдык оногорбут наада диэтэ. Управление иһиэн бюджет сыныныгарын мстатыйаларынан аттаран хамсатан биэрэр быһаарыыларын биллиннэрдэ. Капитальнай өрөмүөнүгэ көрүллүбүт кириэдиитэ тиэрэр ыраах үбү Алаҕар, Дириҥ оскуолаларыгар туһаныллар быһаарыыларын, атын оскуолалар быстах өрөмүөннэриигэр үчүгэтэллэр, торопуттар күүстэриигэр эрдэхтэриэн туһунан эттэ.

Телой нэһилиэгин баһылыга И. Н. Аммосов 5 сыл үлэлээбитин тухары нэһилиэк бюджетын быһаарар дьаһалы таһаарбатаҕын ыйынна. Олохтоох бөҕөнэ дьаһанныыга үбү-харчыны биэрэргэ эрдэннэрбиттэрэ күн бүгүнүгэ диэри суоҕун кириитикэлээтэ. Элбэх өрүттээх ыытар үлэлэриигэр дьону хамсатарга саатар хаммас харчытын көрөрү туруоруста.

Арылыах нэһилиэгин баһылыга В. М. Ядрихинскай нэһилиэктэр салаталарыгар ыытыллар штаты сарбыйыы үлэҕэ-хаммаска охсуулааҕын туһунан эттэ. Сир комитетын үлэһиттэриигэр эбии хаммаһы көрөргө туруоруста.

Депутат, В. Н. Коркин улуус кириигэр дьон көбөн кэлиитэ элбэҕиэн кини салайар оскуолатын үөрэнээччилэрэ сыллата эбилээ туралларын, сорохтор айыахтарын, билэр дьоннорун оҕолорун аҕалан үөрэттэрэ сатыылларын туһунан эттэ, итиннэ бэрээдэктиргэ туруоруста. Оскуола капитальнай өрөмүөнүгэр көрүллүбүт үп улуустааҕы капитальнай тутуу управлениетыгар бэриллибитиэн тутуутун хонтуруоллуур наадаааҕынан аахта.

Депутат А. М. Слепцов «Саҥа олох» редакционнай-издательскэй холбоһук билиҥнэ финансовай туруга быстар молтоҕун, үлэһиттэр хамнастарын ылбатахтара сылтан ороутун, салгыы үлэлиргэ ыарахаттар үөскээбиттэрин туһунан эттэ. Улуус бу баар суох бирэ бөҕөэттиир органын техническай хаачыллыыта биллиҥнэ кэмнэ хаман да эпиэттээбэтин, ол курдук 1955 сыллаахха оноҕуллубут бөҕөэттиир массыынаан, биллиҥнэ туттуллуутан тахсан эрэр линотин массыыналарынан ҥалаллаллэриэн сананан туран учредительнай дуоһабар быһыытынан резервнай фондаттан үп көрөргө туруоруста.

Культура управлениетын начальника К. К. Колесов хаммас фондатын бөрөөдэктиир сыалынан үлэһиттэргэ аттестация ыытыыларын, миэстэҕэ нэһилиэктэр бухгалтерияларын кытары утумнаахтык үлэлэһиэргэ быһаарымыыларын туһунан эттэ. Олохтоох телестудия үлэтин туһунан сарыыга үп-харчы оттүнэн көмөлөһүөргэ туруоруста.

Улуустааҕы ыччат управлениетын начальника Д. П. Ефимов оноҕуллубут смета быһыытынан бюджеттан үбү көрөргө туруоруста.

Тордуһунан, «Чурапчы улууһун территориятыгар розничнай табаар эргэтиитэн дьарыктанныыга патены (көҥүлү) биэрэр баланнаныы» киллэрилэн бигэргэннэ.

Сессия улуус 1999 сыллаҕы бюджетын бигэргэтэ, көрүллүбүт боппуруостэргэ туспаах быһаарыылары ылынна.

А. СЛЕПЦОВ.

СОҺУОННАР

ВЕЛИХОВ АКАДЕМИК: МИН ЯДЕРНАЙ ДЭЛБИ ТЭПТЭРИНИЛЭРИ УТАРАБЫН

ДЬОКУУСКАЙ. Бэс ыйын 9 күнүгэр Ил Түмэн дьаһалтатыгар РНА вице-президиэнэ, «Курчатов института» Россия научнай кириитэ, «Россия — АХШ: XXI үйэ» программа президиэнэрэ, академик Евгений Велиховы кытта депутаттар, СР Президиэнин дьаһалтатын уонна Правительство үлэһиттэрэ көрсүстүлэр.

Хаһаайыттар көрдөһүүлэриэн академик «Курчатов институтун» үлэтин, ядернай энергетика каскилэрин уонна углеводородтаах сырьеву туһанымы туустарынан кэпсээтэ. Евгений Павлович СР Президиэнэ Михаил Николаев наука, үөрэҕирии, доруобуйа харыстабылын уонна культура проблемаларыгар улахан болҕомтотун уурарын ойуччу тутан бэлиэтээтэ. Саха сирин территориятыгар мытыллыбыт сир анныгынаҕы 12 ядернай дэлби тэптэрин уонна ол содулун туһунан кэпсэтиигэ Велихов кини тус бэйэтэ ядернай дэлби тэптэрилэри сааһын тухары утарбытын туһунан эттэ. Кини бу дьыалаҕа олоҕун анаата. Академик саахалланыы иһин ону таһаарбыт дьон эпиэттиэхтээхтэр диэн эттэ.

СЫЛГЫ ФЕРМАТЫГАР ҮЧҮГЭЙ ҮӨН КЭЛЭЭ

ЫТЫК КҮӨЛ. «Итиндэй» сылгы ферматыгар, самаан сайын колен кийи-сүөһү тоҕуоруста, үлэһиттэр сэргэхсийдилэр. Күөх хонуута кузунчуктар ойоллор, түпкэ буруота унаарар, оҕо ойбах ооньуур. Манна былырыгы ыымнаан биэ ыамыйа оногоҥуллар. Опытнаах үлэһит Матрена Максимова уонна Афанасий Лөкатин көрүүлэриэн сылгыга 25 үөрэнээччи үлэлиир. Кинилэр сайын үлэ уонна сыныныалаг лаҕырыгар олоруохтара. Биллиэн лаҕыр икки смеканан үлэлиир. Аасыт сыллаахха үөрэнээччилэр 1,2 тонна уохтаах кымыҥы оногон туттарбыттара. Быйыл ферма 2 тонна бороду/ксуйаны биэрэр былаанныах.

ҮС ОРУТТЭЭХ КОМИССИЯ МУНЬЬАҺА

ДЬОКУУСКАЙ. Бэс ыйын 9 күнүгэр социальнай үлэҕэ сыһыаннаһыылары сүрүннээһиниэ 3 орутгээх комиссия мунньаҕа буоллар. Бэбиэскэҕэ 3 боппуруос киирдэ.

Устаантаах фондаларыгар государство проэттээх предприятиеларга уонна государстаннай предприятиеларга үлэ толобуҥун индекстаһын бөрөөдэгин бигэргэтии туһунан кэпсэтии буоллар. Тумүгэр документаны эбии көрөн ситэрэргэ быһаарылынна.

СР Президиэнин Ыйаатын быһыытынан үс ыйтан ордук ыытаах тэриллэри ыирэр үп 60% ситэҕэ суоҕун хаммас нэһиилэ сабыыта ыытыахтаахтар. Ону бөрөбиэрэлээһин ыытылынна. Онтон хостубуттэриэн, «Якутуголь», «Якутгазпром», «Якутэнерго», «ЛОРП» АСК уоллаа туруоруллубут соругу толороллор. Ол эрэрин тутуу, тыа хаһаайыстыбатын авиация, ойуур хаһаайыстыбатын салаалара Президент модьуйуутун толорботтор. Сорохтор кыахтаах эрэрин хаммас нэһиилэ саппаттар. Олор истэригэр «Экондера» НПФ, Мирный, «Горжилкомхоз» муниципальнай учреждение, Мэҥэ-Хаҥаластаах дьиэ-уот коммунальнай хаһаайыстыба баалар, Ленскэй улууһун салалтата хаммас нэһиилэ сабыыта үп 26,2% эрэ ыытта.

Бюджет эйгэтигэр баланнаныы туһунан үп министрэ Александр Кугаевскай кэпсээтэ. 1998 с. ахсыннын 1 күнүгэр нэс 657 мөл. солк. эбит буоллаҕына, бэс ыйын 1 күнүгэр ол 216 мөл. диэри сарбыллыбыта. Биллиэн уопуска төлөбүрүгэр үп муньуллар. Ону бастаан учууталлар ылыахтара. Ол эрэрин бу ыйга таһаҕаны таһыынан сабаҕэстэн үбү саналыы аттарыы буолуоҕа. Уопуска харчытын сороҕун күҥүн төлүүргэ тиийиллиэҕэ. Профсоюз салайааччылара, үлэни биэрээччилэр Президент Ыйаатыгар улахан көмөлөһүүн баралаһыахтар.

СИА.

ПЕНСИОННАЙ СУЛУУСПА ИЛДЬИТЭ

СР Президиэнин 1999 сыл ыам ыйын 20 күнүнээҕи Уураахтар уонна СР правительстотын 1998 сыл ахсыннын 25 күнүнээҕи дьаһалыгар олоҕуран, СР пенсионнай сулуусубата 1999 сыл ыам ыйын 26 күнүгэр 01-10/301 №-дээх бирикээһэ тахсыбыта. Бу бирикээскэ олоҕуран, тыыл ветераннарыгар сылга биирдэ 150 солкуобайынан быыллан эмп босхо бэриллэр буоллар. Онон, тыыл ветераннара Чурапчы улууһун 23 №-дээх аптекатыттан уонна кини нэһилиэктэрдээҕи филиалларыттан эмтиир бырааскыт рецебинэн эмп ылаҕыт. Маннык ирдэниллэр документаннар: эмтиир бырааскыт рецеба, пенсионнай дастабырыаннаа.

Хос быһаарыы: эмп сыаната 150 солк. таҥыстаҕына, аҥары барбытын пенсионер бэйэтэ үөнүнар.

Маны таһыынан, үлэлээбэт пенсионерларга республика иһигэр өрүс транспорын пассажирскай судноларыгар босхо айаннааһын көрүлүннэ. Айаныыр пенсионер улуустааҕы пенсионнай сулуусуба управлениетыттан анал талон ылар. Ирдэниллэр документаннар: 1). Паспорт. 2). Пенсионнай дастабырыаннаа. 3). Үлэ книжкэтэ. 4). Ханна айаныыра (сыала). 5). Икки сыл устата босхо айаннааһынынан туһамматаҕын туһунан улуустааҕы ветераннар Сэбиэттэриттэн ыспыраанка. 6). Сайабылыаннаа.

Улуустааҕы пенсионнай сулуусба.

ЭЬИГИИН ХАЙДАХ ХААЧЧЫЙАЛЛАР

Ведомстволар икки ардыларыгар хатайдааһын тэбиитэ — биһиэхэҕэ таайар

Хаммак да хаһаайыстыбаннай сезонтыга бэлэм сылгалаах түбүктээх тэриллэбитинэн улууска дьиэ-уот, коммуналыай хаһаныстыбы буолар. Биһиги соторуттаабыт бу управление начальника В. И. НОВГОРОДОВЫ кабинетыгар көрсөн сиппэтин кэпсэттибит.

— Вячеслав Иннокентьевич, сайыгга үктэммиппит, аны кэлэр кыстыкка бэлэмнээн сонуга бэлэм бэчэтиллиэхтэрэ, онуо сэргэ кэбиллиэннэрэ хааччыгыгыа, чуолаан, дьиэлэр өрөмүөннэрэ, сылгыныэн туһалаах оторуу — бүтүннүүтэ дьэ бу сайынгы кампаа барыахтаах. Онон саас саанынан туох этиллэ этэй?

— Аксиомат кыстык хааччыйым оттуоҕар мараховнык барда. Сезон саҕаланыытыгар кимиэ көрүллүбүт курдук этэ эрээри, бастатан чох боппуруоһа Харбалаах-ҕынан кыайан быһаарылыыбатаҕа. Харбалаах-тан ыраҕыт диэн сөп оторонньор нүһүгүгүгэ ыктаран барбыппыт, сиппэас чох диэн суоҕа. Правительствоттан саҕаланан 4 Правительство Председателэ тайыыллаах комиссиялар буолбуттара, түмүгэр Протоколга киллэрэтэрбиппит. Маннан да туох да туһа тахсыбатаҕа, итэ олус дойдуттан эгэһуллубута. Биллэҥит, Харбалаах бастаан забостовкалабыта, кэлин техниканы быһаарылыыбакка, өрүс илин экэрэнэсэҕэ улуустар тоҥор нутталлара адьас кырдьык үөскүү сылдьыбыта, долоҕо да 41 котельнай маска көйүө дуо?! Чоҕу Хангаластан тиэйбиппит.

Иккиһиэн, улуус сылы туоруур 3700 тонна нефть бородуукталарын Бэстээхх аҕаалтарбыппыт. Онтукабытын биһиги министерствобыт бэйэтэ кыайан дьаһаммакка атын улуустарга биэрэрэ күүппэлибитэ. Итиннэ кыстык иккис аҥарыттан ноби Хангаластан, Жатайтан тиэйэр кыһалҕаламмыппыт, Эрдэ Бэстээхх-тэ бэйэбит дьаһаммыппыт үрдүнэн. Итэ хос-хос кампатыйыны, документуоннаһыны үөскэтиэ. Биллэн турар, талбыт курдук быһаарыллар охсубатаҕа, кыстык ыктарыллаах ыйдарыгар эбэх бириэмэни Дьокуускай тэриллэриттэр, ведомстволарга сүтэрбиппит. Ол харчыта, фондата быһаарылыыр иэдэ этэ. Быһата, барыта мүлчү-хаччы буолан испит.

Аны уматыкка — диэтэллэр 1200 тахса тонна эмиэ Бэстээхтэн тиэллиэхтээҕэ кэлбэкэ, иннэ Томноттон тиэтэ сыриттыбыт. Итиннэ эбэх ороскуоту көрүстүбүт. Быланнамматтах буоллаҕа. Кэстүүн курдук ханнык да эрдэтээҕи контракт-дуогабардар тутуһуллубаттылар.

Үсүһүнэн, уматыгы таһыыга бэйэ транспора суоҕа мэһэйдэри үөскэтта. Чохчо сиппэ 2-3 транспордаах эбит буоллахпытына, нефкэ биир да суох. Онон биирдиилээн чаҥыгай дьону уонна биһиги сайаапкабытынан уматыгы туруорсабыт. Баланнаныыбыт үөтэн-хаартыттан тутуулуктаннар, онуо таһынан ведомстволар икки ардыларыгар быһаарсар уустуктардаах, хардарыкка хатайдаһаллар. Холобур, «Туймаада-нефть» быһаарар диэллэрэ биир ыллыммат, иэмин-дьаамын биэрбэт. Иккиһиэн, уматык хараллар сиэ суох. Котельнайдар тастарыгар Мандаҕаайыттан чоҕу тастарыа этэбит. Итэ быыллы сайынга үлэбит буолуо. Сылга чох ламыта 28 тыс. тонна буоллаҕына, биһиги 29-31 тыс. тоннаны кыстыыбыт. Онон чоҕу, ноби таһыыга, техникаты быһаарыыга сайынгы оттуоҕар улахан анарыы дьаһы тутарга сорудаабыт. Уонна дьэ өрөмүөн үлэлэрэ тураллар. Теплотрассаҕа 2,5 км курдукка саҥардан тардыы үлэтэ барыаҕа.

— Сайынгы ыйдарга иэр ууга, уоһсай дьон оборор дьиэлэрин өрөмүөнньэһиэннэрэ туох ылланнардаахтыт?

— Иэр уунан, уоһсайынан техническай уунан иэйиллиэннэрэ хааччыйыны Чурапчы сэлиэнньэ-рушууур. Бу сылга тэриллэлэри сыныарбыттара. Биһиги ЖКХ-тан икки автоматтаммыт туруордубут. Уһаай дьиэлэр өрөмүөннэриэгэр бастыһа алааһын уонна почта иннинээҕи дьиэлэри быланнаан олорбут. Оларыгар тоҥа атын уоһсайдарга системалара уларыйыа, оларгар сылаас тиийбэт квартиралара баалар. Быстах өрөмүөннэри ыытар эмиэ быланнаахтыт. Ол олус эргэрбиттэрэ барыаҕа. Чэ, быһата, хайдах күүт-ыаах тиийэриэн үлэ буолуоҕа.

Муостаары, шкаестиктары, оторууга, уулуссаларга, суолга үлэлиахтыт, сэлиэнньэни көөрдүтүү эмиэ быланнымыбыт. Төһөтө туолар? Сэлиэнньэ-ҥэ туһсаран оторууга үрүкку сылларга курдук иннин уҥ-хаччы кэлбэт буолан турар. Онуо ол диэбэккэ итэ быланнардаахтыт, үлэлиир баҕалаахтыт. Квартира талыыбыгын суотуоҕар подъездары сөрүтүүгэ, электро-уоту саҥардыыга эмиэ үлэлэһиэ этэбит. Итэ эрээри, оччому-баччаны оторуохтут диир бэрдэ.

— Вячеслав Иннокентьевич, сайынгы сезонтыга таһаарыллаах үлэни баҕарабыт, дьон, иэйиллиэннэ туһугар үлэҕэтин бастатан туһаныаччылар билэн эрдэхпит. Оннуо да буолуохтаах.

Кэпсэтэ С. МАКСИМОВА.

ЧӨЛ ОЛОХ ИЬИН

ТЕЛЕВИЗОР УОННА ОҔО

«Кэмнэки кэмнэ оҕолорбут кинигэни аҕыйыыра аҕыйаата, үөрүҥ быыллэрэ, бэйэ-бэйэҕэ сыныаннара мөлтөөтө,» — диэн кэпсэтии үксэтэ. Бу оҕоҕо барытыгар тарҕаммыт. Ол эрээри маннык проблеманы биһиги учууталлар үгүстэ көрсөбүт, үлэбитигэр мэһэйдэтэбит. Биһиги тэрүт үлэлэри соргуйуу уонна чөл олоҕу тарҕатыы тула иэйэ кэпсэтии барар. Чөл олох диэн бу—аҥардас арыгыны ньиннэ, табаҥы тардыыны уларыйа буолбатах. Кинээхэ биһиги күннэҕи тутта-хаита сылдьыыбыт сиэрэ, бэйэ-бэйэҕэ сыныаммыт, туһалаах дьарыктарбыт эмиэ киирэллэр. Элбэхха тэнээ барбакка, чопчу биирдэ тохтуохпут баҕарабыт. Олохпут арахсыспат аргыта буолбут анныгы тэриллибитигэр — телевизоргэ.

Мин 83 үөрэнээччигэ бэриллибит кыйытыыларга хоруйдарын ирдэтэн баран кинилэр олохторуттан телевизор улахан оруолу ылар эбит дуу диэн саныыбын.

Бу оҕолорго барыларыгар телевизор, видео онтон 33 бырыһыаннарыгар компьютер баар эбит. «Төрөөбүт күнүгэр туох бэлэҕи ылыахтыт баҕарабыт?» диэн ыйытыыта хоруй 72 бырыһыана телевизоргa сыныаннаах буолла. Бу оҕолортон 17 эрэ бырыһыана библиотекаҕа сылдьар, онтон атыттара телевизор, видео көрөрүн, компьютерга оонньуурун ордороҕор.

Мин саныабар, итэ итэҕэстэрэ оскуолаҕа буолбакка, дьиэ кэргэнигэ сыталлар. Оҕо итиннэ уонна культуратын үрдэтиигэ улахан оруолу дьиэ кэргэн ылыахтаах. Маныаха ангардас кэпсэтиннэн эрэ мунурдаммакка, чопчу дьиэ кэргэнигэ тиийэн уонна педагогическай комоку тэриллэн олох ирдэбилэ буолла.

Телевизор, видео соторуттаабыта үөдүйбүтэ. Ол эрээри, дьон-сэргэ олоҕор бэрт хойуутук киирэн бүтүннүү күннүгэ оҕону сүрүн интэллектаах саатаабыттан буоллаа. Уус-уран киниэнэ, сорох ардыгар үлэни-хамнаһы, оонньууну, айылҕаҕа, библиотекаҕа сылдьыыны, бодоруһуну даҕыны баһыйа биһиэхэ. Телевизор, сатаан туһанар буоллахха, оҕо биллиэ-көрүүтэ кэнниттэн суолтата улахан. Күөх экраннан саҥа үчүгэй саанаары семсубут, наука, спорт, культура, туруу сатиһиилэриэн билэн, үөрүөр уонна иннинэ олоҕун быһаарыныарыгар туһаммыт оҕо аҕыйаҕа суох. Итэ оттуоҕа, телевизор оҕо эстетическэй оттуоҕун сайдыытыгар улахан комоку оторор кыахтаах. Ол эрээри! Телевизор, ордук видео улахан хоромньуну оторуохтарын сөп. Ол барыта сыыһа туһаныллар, сыыһаннаһыллар. Академик Г. Н. Волков «Педагогика жизни» кинигэтигэр: «Киһи аймахха иэдэннэрэ остоохторуоҕун буоллаллар—ядерный сэрии сэбэ, арыгы уонна телевидение. Ол тоҕо? Кэмэ кэрдиигэ суох туһаныыттан... Телигинэн ыарытыйааччылар, бэл теле-ыаллар баалларе—диэн суруйар.

Оҕону интигэ режим суолтатын чинчийбит ученайдар телевизоры көрүүнү хонтуруоллуур наадатын тоҥоҕолоон бэлэхтиллэр. Телевизор оҕо айылгытыгар дьайыытын эргичи чинчийэн баран, педагогтар уонна физиологтар оҕо телевизоры көрүүтүн күннэҕи кэмэйин быһаарбыттара. Ол курдук оскуолаҕа киирэн иннинээҕи саастаах оҕо күнүгэ 13 мүнүүтэ, алын кылаас оҕото күнүгэ 25 мүнүүтэ, ортоку сүһүөх кылаас үөрэнээччитэ 43 мүнүүтэ көрүөхтээхтэр эбит. Онтон үрдүкү кылаастар үөрэхха, дьарыкка оҕустарбат курдук эмиэ садаҕтык көрүөхтээхтэр.

Онтон биһиэхэ хайдаҕый? Телевизор иннигэр, онно эссе видик уонна компьютер эбилликтээх, күнү быһа олорон тахсаччы эбээтэ. Көрөр да, көрбөт да кэмнэригэр күнү быһа холбоон турар телевизордаах ыаллар эмиэ баалар. Оҕо доруобуйатын сэргэ, электроэнергияны, телевизоры бэйэтин даҕаны харыстабат буолбуттар.

Оҕо көрөргө-билэргэ утаппыттыы наадыйар, ордук хамсаныылаах кэстүүларгэ эбилэтар. Киин киниэҕэ, телевизоргa умсугуйуутун тэрдэ маннa сытар. Телевизор киһи айылҕатын үс оруттээхтик алдьатар. Бастатан туран, билиини оно-маны аҕаан, чинчийэн буруттан тэйитэр. Онон ой үлэтин намтатар. Кинигэттэн тэйии тэрдэ маннa сытар. Иккиһиэн, элбэх информацияны олус түргэнник биэрэр буолан, киһи болҕомтотун наар олох муоҥаһыгар хатыыр. Иннэ тыынан, оҕо ойо араас «бөҕүнэн» сымыйалаах, болҕомто, ойго тутуу буомурар. Туктэри көмэлдьилээх дьон эйбэһиини бэрэ төрүөтэ маннaн үөскүүр. Үсүһүнэн, барыны-барыны көрөрүттэн туох да дьэй билиилээх нурдук санаалы, онтон дуоһуйуу олоҕурар. Итэн биллэстэххэ, онтубут быстах-остох буолар. Телевизорга туугу барытын соруйан күүрдэн, нуурнэтэн көрдөроллор. Киниэхэ убаммыт оҕо онтон атыны сэҥэрбэт, аахпат буолар. Онон, литература биэрэр билиитин туһаммат, суруксута суох, көрөгэй ойдоох-санаалаах буолар. Түмүкпэ, оҕо доруобуйата мөлтөөтө диллэригэр сорох оттуоҕан телевизор буруйдаах. Оҕо хамсаабына, салгыныгa сылдьыыта аҕыйыыр, сорохтор ситэ да утуйбаттар. Итиннэн эт-хаан үлэтэ айгыраабыр, ыарыыны утарсар дьоҕура мөлтүүр. Хараах, төбө, иньэрбэ ыарыылара бааллар, бэрэ «телевизионная эпилепсия» диэн аатталлар иньэрбэ ыарыытын туһунан суруйар буолан эрэллэр.

Телевизор, ордук видео оҕону хаһаан быһыыта үйдэрэ үгүс. Күннэ хас да киниэнэ көрдөҕүнэ оҕо төбөтүгэр саамай сидьиҥэ, бараахаа, нуһаҕана хаалар. Сиппэн да көрүн, бэйэ төбөтүн эрдэс сөдьүгүнэн толорор туохха наадалый? Америкаҕа, Японнаҕа телевизоры кодьүүнэ суох бөҕүнэн аҕаллар: «Зачем этот хлам» диэллэр эбит. Онон, телевизоры сиэрдэхтик көрөргө ыгырабыт. Программалаах хаһыаты кэмэ атын туһалаах дьарыгынан атаарар үөрүйэҕэ олохтоон. Оҕолорбутун ыытары эбэхтик дьарыктаныы. Оттоҕо оҕо чугуйдар аҕыйа, бэйэҥит оҕолоргутугар быдан чугас уонна ветин дьон буолуоххут. Оҕолорбутун, ыччаттарбытын күннэҕи сиппэнэ эрэ сырса сылдьыбат, сонумсаҕа, өрүкүүнэ суох, дуоһуйуутун кыаҥа тутар гына интэргэ кыһаныахха. Ол иннититтэн, күөх экраны дуоспуруннаахтык, үлэнитиэххэ, Киһи олоҕо кытгас, Күөх экраныгын буолбакка, үлэни уонна олоҕу тэриллиэн олорулуохтаах.

Вера МАКАРОВА, учуутал.
Чурапчы сэлиэнньэтэ.

БИЛИИНИ-КӨРҮҮНҮ ТАРҐАТЫЫГА УЛАХАН ҮТҮӨЛЭЭХ

«Знание» общество модун кыахтаах, советскай общество интеллектуальнай күүһэ-кыаҕа түмүллүбүт, дойду сайдыытыгар, норуот интеллигинтигэр улахан үтүөлээх общество буолара. Кини бастаан 1947 сылаахха үлэһиттэр ортолоругар научнай уонна политическай билиилэри тарҕатар соруктаах тэриллибитэ. Кэлин 1963 сылтан «Знание» общество диэн аатталар буолбута. Общество үлэтин Москваҕа Бүтүн Союзтааҕы съездэ түөртүү сыл болдьохтоох талыллар Правление салайара. Правление бастакы председателиэн биллиилээх академик С. И. Вавилов этэ. Общество алын сүһүөх тэриллэлэрэ үөрэх тэриллэлэриттэр, улахан коллективтарга оройуоннарга, нэһилиэктэргэ тиийэ тэриллибиттэрэ. Общество Москваҕа политехническай музейдаах, сүүнэ лекторийдаах, планетарийдаах этэ. Бэчээтиэн пропаганданы эмиэ кыахтаахтык ыытара. Москваҕа туспа издательстволаах, «Наука и жизнь», «Знание—сила», «Слово лектора», «Знание—народу» о. д. в. сурунаалдара таһаарыллаллара.

Мин «Знание» общество чилиэнинэн 1947 сыллаахтан киирбитим. Саккырырыга, Верхоянскайга барыта уон сыл устата учуоттаабытым. Онно тоҕус сыл устата тахтоло суох пропагандыстаабытым. Дойдубар Чурапчыга 1956 сыллаахха кэлбитим. Учуоттааллыыр, оскуолаҕа директордыыр, партком секретарынан үлэлиир кэммэр уонна райком аппаратыгар да сылдьан пропагандыстыыр, лекторбыт үлэбин тохтоппотоҕум. «Знание» общество оройуоннаах тэриллэтигэр икки сыл эпиэттиир секретарынан талыллан үлэлээбитим. Маҥнайгы талыллыыбар председателиэн народнай судьуйа Попов М. Д. этэ. Кини олус авторитеттаах, ытыктанар, ураты холку, ыллыгарыылаах тыллаах-остоох буолан, общество финансовай былаанын толорууга араас тэриллэлэри кытары кэпсэтиигэ, дуогабардаһыыга улахан марахаттары көрсүбүт этибит. Мин иннибиэ правление эпиэттиир секретарынан Н. Д. Барашков үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Кэлин, босхоломмут үлэһит коруллэр буолтун кэнниэ: «Эн бириккэ эрийдээхтэр туох да хамнас эпиэ бэриллибат кэмигэр, сиэ диэн кэкэтиилэн сылдьан үтүгэйдик дьаҥы үлэлээбит эбиккит»,—диир буолара.

Общество оройуоннааҕы тэриллэтигэр 20 маҥнайгы сүһүөх тэриллэ баара. Онно 316 чилиэн учуоткка турара. Мин үлэлиир кэммэр ордук тахсыылаахтык үлэлээбит тэриллэлэр бааллара. Болугурдааҕы маҥнайгы сүһүөх тэриллэ (предс. И. Н. Иванова) лекторбарын боркэ былаанынан үлэлэтэрэ, улахан ирдэбиллээх этэ. Аҕыллыбыт лекцияларга путевкаларын толороо, кэмигэр отчуоттаан иһэрэ. Эмиэ балай дьаҥы тэрээһиниэх үлэни Дириҥнэ С. И. Тарасов, оскуолаинтернакка А. М. Кривошапкин, Кытаанахха М. С. Леонтьева, Н. С. Корякин, Одьулуунна С. Д. Федорова ыыпыттарын бэлиэтиэххэ сөп. Дьон-сэргэ биһиргэн лекторбара бааллара. Кириилэр ортолоругар Л. А. Дьяконов, Р. Р. Абрамов, Р. И. Васильев, М. П. Ефимов, В. Ф. Ермолаев, И. Я. Собакин, П. Е. Попов, А. В. Попов, Р. М. Саввин, Н. М. Матвеев, Р. Х. Кривошапкин, К. К. Пермяков бааллара.

«Знание» общество ыыпыт үлэтин көрдөлгэн «Саха олохҕо» 1975 сыл тохсунньу ый 20 күнүгэр тахсыбыт ыстатыйабын холобурдуохпун баҕарабын. Онно маннык суруллар: «Ангардас кэлин 3 сылга 3264 лекция аҕыллыбыта, онно 147838 киһи сырытта. Партийнай уонна культурнай-сырдатар тэриллэлэри кытаары 16 научнай-практическай, 18 теоритическай конференциилары, 243 тематическай бэчэтэрдэри ыытыллыбыта. Сорох сиргэ тылынан сурунаал таһаарыллар. Лектордарга, пропагандистарга уонна политинформатордарга көмөҥ аналлаах 19 кустовой уонна оройуоннааҕы семинардар бары нэһилиэктэри хабан ыытыллыбыллар».

Кэлин үгүс оройуоннарга общество босхоломмут үлэһиттэрин иитэ коруллубүтүн, Ону таҥа оройуоннааҕы тэриллэ финансовай былаана уланныта, ирдэбил да уланныта. Бастакы босхоломмут секретарынан Н. М. Кладкин үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Общество тэриллэлэрин үлэтигэр кыайан быһаарыллыбакка хаалар боппуруостар эмиэ бааллара. Ол курдук тэриллэ чилиэнэрин учуоттааһына ситэ кыаллыбат этэ. Лектордар ортолоругар методическай үлэ туруга молтох этэ. Аҕыллыбыт лекциялары рецензиялааһын, ырытыы олох сэдэхтик буолара.

Түмүкпүн, «Знание» общество тэриллибитэ 50 сылын бэлиэтиэхпитэ туһанан, бу общество иһигэр өр сылларга биргэ үлэлээбит доҕотторобун — биир санаалаахтарбын итинник-истигинник эҕэрдэлиибин. Билиҥҥи уустук кэмнэ үлэлии сылдьар дьоҥҥо, чуолаан улууспут культурата сайдыытыгар үөрүн сылларга аймыыылаахтык үлэлээбит барыларыгар Мария Андреевна Герасимоваҕа ситиһиилэх, дириҥ хорутуулаах үлэни баҕарабын. «Знание» общество саҥалыы тыыпаанан үлэлиэ диэн биэтик эрэнэбин.

Инокентий НЕУСТРОЕВ,
норуот үөрэҕириитин туйгуна.

КИЭҢ АРАҢГАНЫ ТҮМЭР КҮҮС

Үлэһит буолуохпуттан 40-тан тахса сыл лекторынан, пропагандыһынан, ол иһигэр 1979-1987 с.с. «Знание» общество оройуоннааҕы тэриллэтин бырабылыанньатын эпиэттиир секретарынан үлаатыммын бу общество үлэтин-хамнаһын баличча билэбин диэн саная мын кылгастык тус бэйэм санаабын сурулларга санаатым.

Бүтүн Союзтааҕы Ленин орденнаах «Знание» общество XX үйэ иккис аҥарыгар дойдуга социалистическай обществоны таһымнаахтык тутууга сүрүн тирэх буолбута. Общество эйбэх киэн өрүттэх пропагандистскай, иитэр уонна биллэрэр-иһитиннэрэр үлэни ыытыта.

Кэлин уларыта тутуу сылларын кэннитэн «Знание» общество тэриллэлэрэ ыыллыбыттарынан республикатааҕы тэриллэ куораттардааҕы уонна оройуоннардааҕы салаалара үлэлэрин тохтоппуттара. Арай, туһаннаах олохтоох дьаһалталар үбү көрөннөр, сыччах түөрт эрэ улууска «Знание» тэриллэлэрэ үлэлэрин тохтоппотохторо. Онон республикатааҕы тэриллэ саҕаттан салҕанан 50 сыллаах үбүлүөйүгэр тиийэн кэллэ.

Биһиги улууспутугар «Знание» общество председателиэн бастаан Н. Д. Барашков онтон салгыы хастыы да сыл устатт А.Е. Чичигинаров, А. Е. Филиппов үлэлээбиттэрэ, маҥнайгы сүһүөх тэриллэлэр салаабаччыларыттан ирдэбили куннэтэ туруоран, сүрүн лекторскай кадрдары кытта быһаччы үлэлэһэн общество ыытар үлэтин кэдьүүһүн үрдэппиттэрэ. Народнай университеттар аһыллан үлэлээбиттэрэ. Маны таһынан оройуон киниигэр, Мугудайга, Болугурга, Хоптоҕоҕо киниэ, радиолекторийдар тэриллэн нэһилиэннэр кинэг араҥатын хабан ыытыллаллара, республикатааҕы, «Знание» общество ыытыллыбыта сылларга чахчы да уоттаахтык-күүстээхтик, өрө көтөҕүллүүнэн бэйэтин үлэтин-хамнаһын тэрийэр этэ.

Билиҥҥи «Знание» общество республикатааҕы, улуустардааҕы тэриллэлэриттэр иннинэ бэрт чэпчэкитэ суох соруктар турдулар. Нэһилиэннэрэ биир «өтө-санаа» иитиигэ, түмсүүлээх буолуута хаһаанчыытыаҥар даҥаны улахан суолта, болдьоҥо уурулуохтаах. Биһиги улууспутугар «Знание» общество тэриллэтин М. А. Герасимова баар бары кыаҕынан үлэлиир. Ол эрээри сорох нэһилиэктэр дьаһалталара, улуус киниилэ тэриллэлэрин салайаччыларын өртүттэн бу улахан государственнай уонна социальнай суолталаах үлэҕэ суолта биэрбэттик сыһыаннаһыылара өйдөмэт. Дьиҥнээх киниилэр лилэ хабан ылан «Знание» общество бастакы сүһүөх тэриллэлэрин тэрийэн, салайаччыларын булан, онуу таҥнэн миэстэтиэҕи лекторбарын көҥүлэн үлэни кинэг тэрийиэхтээхтэр эбэ буоллаҕа.

Республиканы, экономическай кризистэн таһаарар сорук үһүлүччулаан турбут кэмигэр бу кризистэн тахсыы программатын, саҥа сокуоннары, экономика, наука, үөрэх, медицина уонна культура проблемаларын нэһилиэннэҥ ортотугар өйдөтүүнү эссэ күүһүрдүү общество үлэтин саамай бастакы куонтэр сылдьыахтаах. Итиэн таҥнэн Президент М. Николаев «Республика хас биирдии киһитэ туруктаахтык, этэҥнэ олорорун хаамчыйар суолу булуохха» диэн Сурутун олохтоох нэһилиэннэрэ ырытан, быһааран уонна өйдөтөн биэрэр ноачу сорук турар. Онон «Знание» общество 50 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтэн туран, киин үлэтэ-хамнаһа тэтимнэрэн, кэҥээн барыытыгар болдьомто күүскэ уурулуох тустаах.

● ЧӨГИЭН-ЧӨЬДИК ОЛОХ ИЬИН

БЭЙЭҢ ТУСКАР ОЛОР

Арыгыһыт, табахсыт ахсаана аҕыйыырын оннугар эбии туруох курдуга киэн баҕарар дьиксиннэрбэт буолуон сатаммат. Ханнык баҕарар өр кыра сылдьан «арыгыһыт, табахсыт буолуом,»—диэн санаабатаҕа чахчы. Ол эрээри улаатан истэҕин аайы, саная улаарыйан кэмигэр араас эйгэҕэ сылдьан майгыта тосту уларыйар. Куһаҕан сабыдыалга түбэһэн, буортулаах дьаллыкка ылларан, сырдык олох диэн хайысхата халбарыйар. Онтон олох онтостор суолун саҥаттан саҕалыырыгар, алҕастарын көннөрөргөр өр кэҥ күүһэ тиийбэт, таҥнары саккырыыр.

Ама Эн, саха өрөтүн төрөппүт Аҕа, (эбэтэр Ийэ) оҕоҥ инникитин, сырдык олоҕун туһугар кыһаллыбатыҥ буолуо дуо? Оҕоҥ дьиҥ-чахчы дьоллоох буоларын туһугар баҕарар буоллаххына, бэйэҥ холобур буоларгын өйдөөн туран, билиҥҥи олохху туһаайан, кэннөрүн. Табаҕы тардыма, арыгыны иҥнэ! Тылынан сатаан өйдөппөт буоллаххына, сыралаах үлэҥ түмүгүнэн, күннэҕи үлэҥ дьарыгын холобурунан таһаай. Тоҕо даҥаны арыгы-табах буортутун туһунан олус эйбэхтэ иһиттэрбит даҥаны, арыгы атыылыыр сир олус дэлэй буолла.

Эн, саха ыччата, республикан чөгиэн-чөбдик буоларын, дьоллоохтук-соргулаахтык олоруон ама баҕарбаккын?! Ама, иннинэ эрэл баарын, кэрэҕэ тардыһыы күлүмнэс уотун көрбөккүөн?! Саатар тус бэйэҥ чөл олоҕун, иннинэ хаскилин туһугар турун. Хас биирдии бэйэбитин куһаҕан дьаламытан туора тутуннахпытына эрэ дьоллоох олох аартыга арыллыан эбэ буолбаат?!

Саха ыччата, бэйэҥ тускар охсус. Төрөөбүт Сахабыт Сирин кэскилэ буоларгын өйдөөн, хараххын ас, үчүгэйи куһаҕаннан араар, дьиҥ чахчыны өйдөө. Эн, мин уонна киин—эдэрдэр, Сахабыт республикатын эрэллэрэ буоларбытын умнумуох. Саха ыччата, сырдык, чөл олох иһин тур!

Эн саастыылаҕын Айта ПРОТОДЬЯКОНОВА.
Алаҕар.

Олох барыы эйгэтин үлэһиттэриттэр, эдэр ыччаттарта үгүс укулааттаах экономика, производство, социальнай олох, культура билиҥҥи тирэх турар соруктарын, общественнай-политическай олоҕу чуолкайдык быһааран биэриигэ «Знание» общество утумнаах хамсатыылаах үлэни тэрийиэ, ыытыа диэн биэтэ эрэл саная лаахтыын.

Николай КЛАДКИН,
«Знание» общество лектора,
хаһыат общ. корр.

КОЛЛЕГАБЫТЫН ЭҐЭРДЭЛИИБИТ!

Россия Журналистарын Союһун чилиэнин, улуустааҕы «Саҥа олох» хаһыат редакциятын сурукка отделын сэбиэдиссэйин ТЕРЕНТИЙ АЛЕКСЕЕВИЧ КАРДАШЕВСКАЙЫ 1998 сыл түмүгүнэн тыа сирин олоҕун сырдатыыта таһаартарбыт ыстатыйаларын циклын иһин СР Журналистарын Союһун «КЫҺЫЛ КӨМҮС БОРУО» республиканскай бириэмиэ лауреатын үрдүк аатын ылбыккынан итиитик-истигинник эҕэрдэлээн туран, айар үлэҕэр ситиһиилэри баҕарабыт!

«Саҥа олох» редакционнай-издательскай холбоһук коллектива.
Журналистар улуустааҕы тэриллэлэрэ.

1999 с. ИККИС АҢАРЫГАР «САХА СИРЭ» ХАҺЫАККА СУРУТУУ БАРА ТУРАР

Хаһыат массыыбанан тиэйиллэр улуустарыгар: Уус-Алдаҥҥа, Горнайга, Намыа, Аммаҕа, Мэҥэ-Хаҥаласка, Чурапчыга, Таатта, Хаҥаласка биирдиилээн дьоҥҥо сурутуу сыаната—187 солк, 26 харчы, тэриллэлэргэ—287 солк. 16 харчы буолла.

«Саха сирэ» правительственнай хаһыат — эйбэх хайысхалаах таһаарыы: «Эдэр саас», «Уурааҕар, сокуоннар» сыһыарылар, субуотаатааҕы «ахалыҥ» нүөмэр.

«Саха сиригэр» сурутарга тиэтэйиҥ!

ДОҺОРБУТ ТҮҺҮНАН КЭС ТЫЛ

Бир сыл анараа өртүгэр сир-дойду силигирэн чэчирэн турдаҕына, биһиги чугас доҕорбутун, кэрэ киһини К. В. Борисовы былаҕайга былдьаппыппыт.

Күн-дьыл аайан истаҕын аайы киниэхэ суохтуурбут улам биллэн, дирбиэн иһэр. Хаһан эрэ барыа биирдэ өскүөлэ боруогун атыылазбыппыт, умнуллубат өҥө саасыт тоҕус томтордоох Чурапчы эбэ хотун илии баһыгар ааспыта. Үөрэнэн үөһэ буолан да баран сэмэй, эмэҕэс Константин Васильевич баара-суоҕа биллибэккэ сылдьан үтүө табаарыс, эрэллээх доҕор буоларын олорон ааспыт олоҕунан толоруу дакаастаан хаалбыта, Эрдэ тулаайах хаалан балтыларын, бырааттарын атахтарыгар туралларыгар күүс-көмө, дурдахаллаах буолбута. Үөрүүнү бүтэрэн, үөһэ буолуоҕуттан киниилэр кыһалҕаларынан олорбуттар.

Олохпут устата доҕордоспут, эн-мин дэлиспит дьон Костя кими эмэ кытта кыһырса, тыл аахса сылдьарын өйдөөбөппүт, бэрэ тыннаҕына «Бу да киһи, доҕор» — диэн буолара. 1998с. тохсунньу 14 күнүгэр киин үөн ангардаах үбүлүөйүн бэлиэтээбиппит, үөрүнэ-хотон этээрбиппит.

Биһиги доҕорбут, Костябыт үтүө моссуоҕа биһиги сүрэхпитигэр өрүү умнуллубакка сиэбэн хаалыаҕа. Киин чэпчэки-чэпчэкитин уктаҕын хааман иһэрин умнубаппыт, биһиги дьиэ кэргэттэргэ мэлдьи күүтүүлээх киһи этэ, биһиги Костябыт...

Степан Дьячковскай, Александр Догордуров.

ЫҺЫАХХА БЫҢЫРАБЫТ

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтоохторун, ыалдьыттарын Бэс ыйын 19 күнүгэр киин стадионнаа «Доҕордоһуу алааһыгар» мытыллар «Үрүҥ тунах ыһыах» бырааһынныыгар ыҥырабыт.

ЫҺЫАХ ПРОГРАММАТА:

10ч. — Атыы, эргиэн.
11ч. — Ыһыаҕы аһыы (стадион).
11ч. 30мүн. — Эҕэрдэ концерт (стадион).
12ч. 30мүн. — Оҕуохай (стадион).
13ч. — Кымыс ыһыата, түҥүлгэнэн аһаабын (доҕордоһуу алааһа).
14ч. — Ыһыах күрэҕэ (стадион).
— Хаһыаҥай, сүүрүүлэр, атах оонньуулара.
22ч. — Дискотека («Айыллаан» СК).

Тэриллэр сүбэ.

Эҕэрдэлиибит!

Таҥаллаах кэргэним, ийэбит, эбэбит, Амма орто оскуолатын учуутала, Мыҥдаҕайы бөҕүөлэтин олохтоохуун ПОПОВА Варвара Дмитриевнаны үөн ангардаах үбүлүөйүнэн ис сүрэхпиттэн итиитиэстиигиттэн эҕэрдэлиибит!

Күнүү кэлиибит кырдьарыы-ыалдьарыы билиммэккэ, өлөөрүгүр, сиэнигэр, аймах-билэ дьоноругар сылаас сабыаҥнаан, истиг сүбэҕинэн өрүү күүс-көмө буоллаа тур, өссө да үүнэр полуэкэни иитиигэ таһаарыыгаахтык үөлэлиигиттэн, чэпчэки-чэбдиктик, дьоллоохтук-сэргэлээхтик олороргор баҕарабыт!

Кэргэниэ, кыргыттарыа Айта, Наташа, Уолук Алеша, кийиитиэ Майа, сиэниэ Айаанчык.

АТЫЫЛЫЫБЫҢ

Сүүрэ сылдьар үчүгэй туруктаах 1991 сыллаахха оҕоһуллубут УАЗ санитарка, 1994 сыллаахха оҕоһуллубут «Жигули» массыыналары. Билсэр телефон: 22-200.

АТЫЫЛАҺАБЫТ

8х12м. оптон киэҥ ыраахох дьиэ ноҕдөйүн атыылаһабын (көмөрөн ыларга). Билсэр телефон: 21-906, 21-136.

СҮТҮКТЭННИБИТ

Синицын Анатолий Георгиевич аатыгар бэриллибит ГЖ сериялаах, 455396 нүөмэрдээх технический паспорт (ыйынтар дэбиэриинэстээх) сүттэ. Ким булбут маннаҕа Мугудайга Толстоухов Николай Николаевичка тиксэрэргитигэр көрдөһөбүт. Билсэр телефон: 27-605.

x x x

Дирин агро-оскуолатын 1997 сыллаахха Иванов Федор Романович аатыгар бэриллибит А сериялаах, 1380555 нүөмэрдээх орто үөрэх бүтэрбитин туһунан аттестат сүүгүтүнэн дьиэ суоҕунан заҥыллар.

x x x

Степанов Эдуард Федорович аатыгар 1998 сыллаахха бэриллибит А сериялаах, 3026511 нүөмэрдээх аттестат сүүгүтүнэн дьиэ суоҕунан заҥыллар.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Бэс ыйын 18 күнэ. «Айылаҕынан ыллыалаг киинигэр

Саха Республикатын үтүмэлэх артыыстара Алексей Павлов, саха эстрадатын суруйа Саина, «Х—Ур» супер болох — Антон Иванов, Петр Слепцов, Леонид Попов «Үрүҥ тунах ыһыаҕынан,» диэн программаҕа ыҥыраллар.

Саҕаланар: 19 ч. 30 мүн., 21 ч. 30 мүн.

Билиэт сыната — 20 солк.

x x x

Чурапчы орто оскуолатын 1989 сылга бүтэрбит 37 выпуск оҕолоруун уонна киниилэрдиин 8-с кылааһы бүтэрбиттэр 10 сыллаах үбүлүөй баллатааһынын тэрийэр комиссияҕа бэс ыйын 25 күнүгэр диэри билэрэгитигэр. Телефон: 21-110, 21-448 эбэтэр «Талба» маҕазынын.

АТЫЫЛЫЫБЫҢ

9х7 м ыраахох, 6х4 м котельнай пристройдаах буруус дьиэни атыылыыбын. Сыната Консэтиниэн. Билсэр телефон: 21-811.

«САХААДА» ХАҺЫАККА СУРУТУҤ

От ыйыттан «Сахаада» хаһыат салгыы тахсар. Саха дьонун соҕотох тутулуга суох хаһыатыгар кохтоохтук сурутаргытыгар ыҥырабыт.

Сурутууну почта отделениелара ыыталлар. «Сахаадаҕа» сурутуу бэс ыйын 30 күнүгэр диэри ыытыллар. «Сахаадаҕа» сурутуон—олох үөһүгэр сылдьыаҥ!

МАХТАНАБЫТ

Таҥаллаах кэргэним, аҕабыт, эҥэбит Одьулуун нэһилиэгин олохтоохо Никифоров Дмитрий Григорьевич, ыаҕыым, эдьиийбит Никифорова Пелагея Дмитриевна хомолтолоохтук өлбүттэриттэн киниилэри таһах суолта атаарар ыарахан күммүтүгэр күүс-көмө буоллубут нэһилиэкпит дьаһалтатыгар (баһылык Старостин А. П.), убайбар Седалищев А. А., киин уоллаттарыгар, кийиттэригэр, бырааннар Седалищев Б. А., кийиппэр Татьяна Васильевнаҕа, убайбар Саввин С. В., сиэнэспэр Евдокия Николаевнаҕа, бырааннар Седалищев В. П., кайыпыпэр Федораҕа, нэһилиэкпит барыа мэтэктэр кырдьаҕастарыгар Софронов Е. Р., Дьячковскай Д. Т., Одьулуунньаҕы лицей коллективыгар, барыа таабаарыстарбытыгар, чугас маллаарбытыгар улахан махтаабытын тиэрдэбит.

Кэргэнэ оҕолоро, күтүөтэ, сиэниэрэ.

Таҥаллаах бырааппыт, убайбыт, кэргэним Хайахсыттан төрүттээх, Дьокуускай куорат Маҕан оскуолатын учуутала

АНДРЕЕВ Петр Степанович

бу дьыл бэс ыйын 12 күнүгэр ыарахан ыарыыттан өлбүтүн дириҥник курутуйан туран барыа биллэр дьоҥуттар ийэтиилэрэбит.

Таайа, убайа, кэргэнэ, быраата, кийиттэрэ, чугас аймахтара.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

— Петр Степанович өлбүтүнэн бырааттыгар Степан Степановичка, убайыгар Семен Степановичка, киниилэр дьиэ кэргэттэриигэр Хайахсыт нэһилиэгин олохтоох дьаһалтата.

— Учуутальбыт Петр Степанович өлбүтүнэн кэргэнигэр Ириннаҕа, чугас дьоҥуттар Хайахсыт орто оскуолатын 1987 сыллаахха бүтэрбиттэр.

— Петр Степанович өлбүтүнэн күтүөтэриигэр, убайыгар Андреев Семен Степановичка Чурапчыттан Феоктистовтар, Говоровтар, Мыҥдаҕаайыттан Дьодоровтар, Петровтар, Өлүөхүмэттэн Семеновтар.

— Убайдара, бырааттара Петр Степанович өлбүтүнэн бырааннытыгар Степан Степановичка, убайбытыгар Чурапчы улууһун МЧС начальникэр Семен Степановичка, киниилэр дьиэ кэргэттэриигэр Хайахсыттан аймахтара Ольга Алексеевна уонна киин оҕолоро.

Толой нэһилиэгин олохтоохо

ХОЮТАНОВА Дарья Романовна

өлбүтүнэн кэргэнигэр Петр Ивановичка, оҕолоругар, сиэнэриигэр Чурапчыттан Барахсановтар, Хоютановтар, Дьокуускайдан Тарасовтар.

КОННӨРҮҮ

«Саха олох» хаһыат 61 №-гэр «Куурусса кэрүү-харайыы» диэн Е. Григорьева ыстатыйатыгар редакция үлэһитин бурбуйунан «куурусса күнүгэ 2 сымыыты сымыыттыахтаах» диэн «куурусса 2 күнүгэ 1 сымыыты сымыыттыахтаах» диэн коннөрөн аҕаҕыстыыллар. Тахсыбыт алдас иһин автортан бырастыы гыналлар кордоһобут.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Магазин «Полет» открылся с 15 июня и продает:

1. Линолеум 1,5м. 7 расцветок — 98 руб.кв.м.
2. Стекло оконное 60-130 см — 63 руб.кв.м.
3. Велосипед детск. 3-х колесный — 495 руб.
4. Макаронные изделия — 8 руб.кг.
5. Пряники, вафли, торты, карамели.
6. Ликерно-водочные изделия.

x x x

Саха мотуордаах, уазовскай рессоралаах муостардаах, бүтэйдик обшивкалаах, үчүгэй туруктаах, сапчастардаах ГАЗ-69 легковой массыынаны, ДТ-75 трактор мотуорун (А-41, 90 ат күүнэ), ЗИЛ-130 блогун, «Урал» радиаторын (бензин), ГАЗ-69 кузовын. Барыта саҥалар. Билсэр телефон: 21-946, 29-288.

x x x

Суһаллык сүүрэ сылдьар үчүгэй туруктаах «Нива» (ВАЗ-2121) массыынаны. Сыната чэпчэки. Билсэр телефон: 21-136.

x x x

Саҥа торообут оҕолоох ыаҕа. Сыната көмө. тиниэн. Куулунан саахары. Сыната куула 650 солк. Билсэр телефон: 21-235, Ленин уул. 57 №-рэ.

x x x

9х7м ыраахох, 6х4м котельнай пристройдаах буруус дьиэни атыылыыбын. Сыната көмөтиниэн. Билсэр телефон: 21-811.

x x x

УАЗ-3909 «Охотник» 1997 сыллаахха оҕоһуллубут массыынаны. Билсэр телефон: 26-538, 21-891.

Таптыыр аҕабыт, эҥэбит, Соловьев нэһилиэгин олохтоохо, үлэ, тылы ветерана

БРЫЗГАЕВ Тит Николаевич

бу дьыл бэс ыйын 13 күнүгэр үөн, ыарахан ыарыыттан өлбүтүн барыа аймахтарыгар, билэр дьоҥуттар дириҥник курутуйан туран ийитиилэрэбит.

Кыргыттара, күтүөттэрэ, уола, кийиитэ, сиэниэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

— Тит Николаевич өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэнигэр Мырылаттан Илларионовтар, Чурапчыттан Е., И. Илларионовтар, Иустиновтар, Дириҥтэн Посельскайдар дьиэ кэргэттэрэ.

Одьулуунньаҕы политехническай лицей коллектива бэйэтин үлэһитигэр Никифорова Надежда Петровнаҕа кэргэнэ, ыыта

НИКИФОРОВ Дмитрий Григорьевич
НИКИФОРОВА Пелагея Дмитриевна

хомолтолоохтук өлбүттэриилэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

— Кэргэниигэр, ийэтигэр Надежда Петровнаҕа оҕолоругар, аймахтарыгар орто оскуола коллектива.

— Ыыта, биирдэ үөрэммит таабаарыстара Пелагея Дмитриевна өлбүтүнэн ийэтигэр Надежда Петровнаҕа Одьулуун орто оскуолатын 1992 сыллаахха бүтэрбиттэр.

— Биирдэ үөрэнэр таабаарыстарыгар Наташаҕа Одьулуун орто оскуолатын XI кылааһын үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ, кылгас салайаччыта Ф. Д. Яковлева.

Үлэ, тылы ветерана

АГЖИГИТОВА Анастасия Даниловна

өлбүтүнэн оҕолоругар, киниилэр дьиэ кэргэттэриигэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Улууставаы ыырдьаҕастар сэбиэттэрэ.

Амма улууһун олохтоохо

СИБИРЯКОВ Михаил Максимович

өлбүтүнэн биирдэ төрөөбүт убайыгар, үлэһиитигэр Николай Максимович Сибиряковка, киин дьиэ кэргэнигэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчы улууһун үөрэҕин управленнета, идэлээх сойуоздарын комитета.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-265.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54907

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат». ЗАКАЗ № 62. Подписано в печать: 16.06.99г. Тираж: 2560.

Автор суругар этиллэр саҥа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбатах. Суруйа ыйыллар чахчылар ыырдьыктаахтарыгар эпиэтинэһин автор туос бэйэтэ сүүр.